

Til Folketingets Kirkeudvalg ved formand for udvalget Julie Skovsby
(julie.skovsby@ft.dk)

Kære Julie Skovsby

Mit navn er Tom Olsen. Jeg er formand for Danske Krematoriers Landsforening (DKL), der repræsenterer de 20 danske krematorier. Mit daglige arbejde foregår i Fælleskrematoriet i Ringsted.

Mit ærinde handler om bortskaffelse af implantater efter kremationer foretaget i de danske krematorier.

I 2000 henvendte den daværende formand for DKL sig til Kirkeudvalget, for at få en politisk stillingtagen til dette emne. Henvendelsen kom efter at et hollandsk firma, havde tilbudt at bortskaffe implantater fra krematorier, for at omsmelte implantaterne til genbrug.

Resultatet blev at kirkeministeren sendte spørgsmålet videre til en udtalelse i Etisk Råd, som den 27.4.2000 udtalte deres holdning. (Vedlægges) Holdningen var, at de implantater der kan være i urnen, sammen med asken efter afdøde, skal i urnen. Større implantater kan anvendes til genbrug. Overskuddet fra salget, skulle deles mellem de krematorier der tilsluttede sig ordningen, efter antal kremationer, og beløbet skulle indgå i det enkelte krematories regnskab til nedbringelse af kremeringstaksten. De krematorier, der ikke tilsluttede sig ordningen, kunne fortsætte gammel praksis med at nedgrave resterne på kirkegården.

Jeg vil her forsøge at opliste de overvejelser, der indgik i DKL's henvendelse, og samtidigt pege på hvilke forhold, der har ændret sig over den mere end 20-årige periode.

Etik:

Når et menneske dør og har ønsket at blive kremeret, ved krematoriet ikke noget om afdøde i forhold til om der er implantater, og konstaterer det først, når kremeringen er foregået, hvor udskrabningen af resterne foregår. Krematoriet ved heller ikke noget om i hvilket omfang personlige ejendele, som briller, ure, smykker, metalspænder m.m. er kommet med i kisten. Implantater smelter – trods den høje temperatur – ikke. Ædelmetaller (guld/sølv) smelter, men gendannes senere i processen, hvor temperaturen falder, og lagrer sig typisk på søm eller skruer, der kommer fra kisten, men er ikke synlige så de umiddelbart kan sorteres fra.

Det er et etisk spørgsmål om hvad man gør ved disse metalrester, da de jo både kan opfattes som personlige ejendele eller skrot. Dette spørgsmål har ikke ændret sig, og er stadig aktuelt.

Hvad gør lande, som vi normalt sammenligner os med?

I 2000 havde Norge og Sverige en lovgivning som forbød nogen form for genbrug. Resterne blev typisk gravet ned på kirkegården ved krematoriet Norge ændrede pr. 1. januar 2013 deres lovgivning, til at nu kan alle implantater anvendes til genbrug, og indtægterne skal anvendes til velgørende formål. Sverige ændrede deres lovgivning i 2016. I praksis indsamles alle implantater til

genbrug i både Norge og Sverige. Indtægterne går i Sverige går til en styrelse, der fordeler dem til forskellige nye formål.

I modsætning til Danmark, Norge og Sverige, er det i Tyskland, England og Holland tilladt private firmaer at drive krematorier. De har hele tiden selv kunne bestemme, hvad de gør med implantatrester fra krematorierne. I dag sælger stort set alle krematorier i disse lande implantaterne til genbrug. Mange steder går indtægterne fra salg af implantater til velgørende formål.

Spredning af aske over havet:

I 2000 blev der ikke ført landsdækkende statistik over hvor mange asker, der blev spredt over åbent hav. Et skøn er at ca. 1 – 1,5% blev spredt. Siden 2015 har DKL ført statistik, og i 2019 toppede spredningerne med at 10 % blev spredt over havet. I 2021 var der 9,3% der blev spredt. Det svarer til 4.550 asker.

Det skal være afdødes udtrykte ønske, at vedkommende ønskede sin aske spredt, og det er begravelsesmyndigheden (Bopælssognet), der giver tilladelse til at det kan ske. Der er ingen kontrol med at det i praksis sker, så når de pårørende har fået udleveret urnen fra krematoriet, er det deres opgave at sørge for det praktiske. Når urnen udleveres fra krematoriet, indeholder urnen ud over asken fra afdøde, også de implantater, som afdøde havde med i kisten, og som kan være i urnen. I disse tilfælde havner resterne på havets bund.

Indeholder urnen implantater, har vi beretninger om, at mange pårørende bliver dybt chokeret over denne overraskende oplevelse, da de forventer, at det kun er afdødes aske, der skal spredes over havet.

I alle urner anbringes en meget hårdtbrændt sten med initialer for det krematorium, hvor kremeringen er sket, samt et nummer. Skal urnen ned på en kirkegård, vil stenen være "identifikationen" på afdøde. Skal asken spredes over havet, bør denne sten undlades.

Miljø:

Før i tiden var den mest anvendte urne fremstillet af jern, som over tid rustede, men aldrig helt forgik. Det blev accepteret for det var jo en tradition. Derfor var der heller ikke mange der overvejede at stille krav til indholdet i urnerne.

Den stigende bevidsthed om hvad der belaster vores miljø, har fået mange kirkegårde til at stille krav til de urner, der anvendes i dag. I flere vedtægter er det indført, at urnen skal være nedbrydelig inden for 1. fredningstid på 10 år. Set i dette lys, giver det måske god mening igen at overveje om implantater – der jo ikke forgår, da de jo ikke ruste – skal ned i urnen, og dermed havne på en kirkegård.

Bæredygtighed:

Ordet var sikkert "opfundet" i 2000, men indgik i så fald i mindre grad i overvejelserne. Hele samfundet har i dag fokus på at vores forbrug skal være mere eller mindre bæredygtigt. Vi skal have styr på vores forbrug og ikke mindst på hvad vi efterlader. I dag er det utænkeligt ikke at kildesortere med henblik på genbrug.

En hel del af de indopererede implantater er fremstillet af ædelmetaller, som udvindes i miner i blandt andet Afrika. Titanium er en væsentlig bestanddel, og dette ædelmetal bruges i mange industrier, og kan nemt smeltes om og genbruges.

Mængder:

Der er ingen tvivl om at omfanget af operationer, hvor vi får indopererede implantater er steget kraftigt i de sidste 20 år. Vi konstaterer det i krematorierne, hvor vi dagligt ser omfanget.

Vi har som sagt ikke tal for mængderne i 2000, men ved fra tal fra Sverige og Norge (efter at de ændrede deres lovgivning), at der indsamles i gennemsnit 0,2 kilo metal pr. kremering (tallet er for 2021), der kan genanvendes. Det svarer i Danmark til 9,7 tons på årsbasis kan genanvendes.

Økonomi:

DKL har ikke nogen holdning til hvordan en større indtægt fra salg af implantater skal anvendes. Den nuværende ordning er enkel at administrere, men er der politisk holdning til en anden model, ligger det lige for.

Jeg står naturligvis til rådighed for spørgsmål, og møder gerne op for at kommentere denne indstilling.

Venlig hilsen

Tom Olsen
Tlf. 26 86 02 01
Mail – tom@motka.dk